

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

MIN-LANG (2023) 14

EUROPEAN CHARTER FOR REGIONAL OR MINORITY LANGUAGES

Summary of the sixth Report of the Committee of Experts on Montenegro

adopted on 16 June 2023

Montenegrin language version

Rezime

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima stupila je na snagu u Crnoj Gori 6. juna 2006. godine, a primjenjuje se na sljedeće jezike: albanski, hrvatski, bosanski i romski. Bosanski i hrvatski jezik pokriveni su samo Dijelom II (član 7), dok su drugi jezici zaštićeni i u okviru Dijela II i u okviru Dijela III (čl. 8-14).

Skupština Crne Gore usvojila je nekoliko izmjena i dopuna zakonskog okvira u pogledu zaštite nacionalnih manjina tokom petog ciklusa praćenja (monitoringa). Međutim, od posljednjih izmjena i dopuna Zakona o manjinskim pravima i slobodama iz 2017. godine, čini se da je došlo do stagnacije u smislu napora prethodnih vlada u domenu promocije i zaštite jezika nacionalnih manjina kroz zakonodavne aktivnosti.

Okvir od 20% otvorenog sadržaja opšteg nastavnog plana i programa koji se koristi u obrazovnom sistemu treba da odslikava istoriju, kulturu i jezik onih koji koriste manjinske jezike. Određivanje otvorenog sadržaja je u nadležnosti nastavnika i škola, a u tom smislu postoje i zakonske garancije. Neki nastavnici i dalje oklijevaju da preuzmu odgovornost i ispune ovu obavezu bez dodatne pomoći. S tim u vezi, državni organi su podstaknuti da preuzmu inicijativu i konsultuju nacionalne savjete nacionalnih manjina i škole kako bi izdali smjernice za adekvatnu implementaciju 20% sadržaja za sva četiri manjinska jezika zaštićena Poveljom.

Od 2020. godine, došlo je do smanjenja u budžetu Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM), a isto to, u nešto manjoj mjeri, važi i za budžet Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore (Fond). Iako nivo finansiranja kulturnih događaja i jezičkih projekata na regionalnim i manjinskim jezicima lagano raste tokom godina, važno je obnoviti i dodatno povećati nivo sredstava koja se izdvajaju za CEKUM i Fond.

Razlika između nivoa implementacije odredbi pod okriljem Povelje ostala je ista kada su u pitanju četiri manjinska jezika. Sveukupno gledano, albanski se i dalje nalazi u povoljnoj poziciji u odnosu na druge.

Situacija po pitanju romskog jezika i dalje je kontroverzna u Crnoj Gori. Romski jezik nije prepoznat Ustavom Crne Gore kao jezik u zvaničnoj upotrebi, ali jeste zaštićen u okviru Dijela II i Dijela III Povelje, shodno instrumentu ratifikacije. Postoji očigledna kolizija između domaćeg zakonodavstva i obaveze da se obezbijedi visok nivo zaštite, koji se zahtijeva shodno ratifikaciji Povelje. Romski jezik još uvijek nije prisutan u formalnom i redovnom obrazovanju, uglavnom zbog nepostojeće obuke za nastavnike i nedostatka nastavnog materijala. Ukidanje Romskog radija još više smanjuje prisustvo romskog jezika u medijima, iako postojanje romskog medijskog portala (Romanet) i njegovog podkasta predstavljaju pozitivne korake. Da bi se povećala upotreba romskog jezika u javnom životu, taj jezik treba uvesti u službenu upotrebu u barem jednoj administrativnoj jedinici, bez obzira na zakonski minimum od 5%, koji je definisan Zakonom o manjinskim pravima i slobodama.

Bosanski jezik je i dalje zaštićen kao zaseban manjinski jezik. Bosanska kultura i tradicija treba da budu vidljivije u medijima, uz dodatnu promociju u sektoru obrazovanja.

Crnogorske vlasti treba da obezbijede načine i sredstva za nastavu i učenje hrvatskog u svim odgovarajućim fazama, ne oslanjajući se isključivo na podršku iz Hrvatske. Hrvatska kultura i tradicija takođe treba da su vidljivije u medijima, uz dodatnu promociju u sektoru obrazovanja.

Ovaj šesti evaluacioni izvještaj zasnovan je na političkoj i pravnoj situaciji koja je preovladavala u vrijeme posjete Komiteta eksperata Crnoj Gori u martu 2023. godine.